

Politiske partier

18. JANUAR 2011

Partierne er ikke nævnt i grundloven, der udgør rammen for det politiske system i Danmark. Alligevel spiller de en stor rolle i det politiske liv. Spillereglerne og betingelserne i politik er i Danmark, som i mange andre lande, andet og mere end de skrevne grundregler i forfatningen. Tradition, praktiske hensyn og den almindelige samfundsudvikling er i høj grad med til at sætte betingelserne for det politiske liv.

Der er flere veje til påvirkning og eventuel indflydelse: Partiet kan lade sig opstille til Folketinget, kommunalbestyrelser eller regionsråd og søge at få direkte indflydelse dér. Partiet kan også virke som pressionsgruppe uden for de folkevalgte organer, f.eks. ved at partiets medlemmer skriver indlæg i aviserne, afholder møder og på anden vis søger at få partiets synspunkter frem i offentligheden.

Partier fra 1800-tallet

Med 1849-grundloven fik Danmark sit første demokratiske parlament, **Rigsdagen**, der bestod af Folketinget og Landstinget. I starten fandtes der ingen partier. I 1849 forventede man ikke, at folket skulle tilkendegive sin vilje gennem partier, men via enkeltpersoner, der så blev valgt på grund af deres synspunkter og personlige egenskaber.

Efterhånden begyndte folketingsmedlemmer med de samme holdninger at danne klubber, hvor de mødtes og diskuterede. I starten var klubberne løst organiseret, men efterhånden fik de en fastere form. Klubberne udgjorde grundlaget for de partier, der blev dannet omkring 1870. **Det Konservative Folkeparti** (tidl. Højre) og Venstre (tidl. Det forenede Venstre) opstod begge som sådanne klubber i Rigsdagen.

Socialdemokratiet blev, i modsætning til Højre og Det forenede Venstre, stiftet uden for Rigsdagen. Det skete i 1871. Partiet opbyggede fra starten en stærk partiorganisation. Hovedopgaven var i første omgang at skaffe så mange medlemmer som muligt. Det var først i løbet af 1880'erne, at partiet blev i stand til at vinde nogle få mandater i Folketinget.

Samfundsudviklingen i slutningen af 1800-tallet førte til en skarpere opdeling af samfundet. Fælles for de tre ovennævnte partier var, at de hver især var knyttet til en bestemt erhvervsgruppe eller klasse: Højre til godsejere og embedsmænd, Det forenede Venstre til bønderne og Socialdemokratiet til arbejderne. Både Det forenede Venstre og Socialdemokratiet var desuden del af en mere omfattende bevægelse, henholdsvis andels- og arbejderbevægelsen. Omkring 1920 spillede disse partier og bevægelser en afgørende rolle for organiseringen af det danske samfund.

Partier i nyere tid

I 1905 udskilte **Det Radikale Venstre** sig fra Venstre. I 1959 blev **Socialistisk Folkeparti** dannet efter en splittelse i Danmarks Kommunistiske Parti. I 1967 opstod **Venstresocialisterne** som en udbrydergruppe fra Socialistisk Folkeparti, og i 1995 knækkede Fremskridtspartiet over i to dele. Udbryderne dannede **Dansk Folkeparti**.

Et politisk parti er en kreds af personer, som har de samme grundholdninger. Disse mennesker har sluttet sig sammen for at prøve at påvirke den politiske udvikling.

Ikke alle kunne stille op til Rigsdagen. Kvinder var udelukket. Det samme var tjenestefolk og modtagere af fattighjælp.

I oktober 1999 meldte samtlige 4 folketingsmedlemmer af Fremskridtspartiet sig ud af partiet og valgte at forvalte deres mandater under gruppenavnet **Frihed 2000**. Frihed 2000 blev opløst i februar 2001.

I 2007 opstod Ny Alliance. Partiets stiftere var folketingsmedlemmer og europaparlamentsmedlemmer fra Det Radikale Venstre og Det Konservative Folkeparti. Partiet ændrede navn til **Liberal Alliance** i 2008.

Enhedslisten startede oprindeligt som et valgteknisk samarbejde uden for Folketinget mellem Socialistisk Arbejderparti, Venstresocialisterne og Danmarks Kommunistiske Parti, men har i dag udviklet sig til en egentlig medlemsorganisation uafhængigt af de partier, der tog initiativet.

Kristendemokraterne (tidl. Kristeligt Folkeparti) og **Fremskridtspartiet** opstod som reaktion på enkeltsager. I det første tilfælde var det især loven, der tillod salg af pornografiske billeder, og den friere adgang til abort, der var den udløsende faktor. I det sidste var det de høje skatter. Begge partier har nu formuleret en politik på de fleste af samfundslivets områder. Der er imidlertid også eksempler på partier, som kun har koncentreret sig om enkeltsager, f.eks. **Pensionistpartiet** og **De Grønne**. Endelig er der partier og lokale lister, som alene stiller op til kommunalvalgene.

Det er sin sag for nye partier at få de mange underskrifter i hus, som det kræves for at blive opstillingsberettiget til folketingsvalg. Det er ikke nok at stille sig ud på gaden og få folk til at skrive under på en anmeldelsesblanket. Siden 1989 kræves der tillige en aktiv handling fra den, der underskriver. Når underskriften er godkendt på folkeregistret, sendes den tilbage til underskriveren, der så selv skal sørge for at videresende den til partiet. Det er der mange, der ikke får gjort.

Partiernes opbygning

Medlemmerne i de danske partier er enkeltpersoner, ikke erhvervsorganisationer, fagforeninger eller lignende. Til gengæld prøver hvert enkelt parti at hverve så mange medlemmer som muligt. Man taler derfor også om de danske partier som massepartier.

Alle medlemmer indgår i en lokalafdeling eller vælgerforening. Vælgerforeningerne er med til at udbrede partiets synspunkter i befolkningen, bl.a. ved at hverve nye medlemmer. Samtidig bakker foreningerne op bag partiets repræsentanter i såvel kommuner som Folketing. De store partier har lokalafdelinger i alle kommuner, de mindre i de enkelte regioner eller måske kun i visse dele af landet. Lokalafdelingerne udgør tilsammen partiets landsorganisation. Hvis partiet har repræsentanter i Folketinget, udgør disse en selvstændig gruppe, folketingsgruppen, som løbende holder møder om arbejdet i Folketinget.

Den øverste myndighed i partierne er landsmødet, hvor repræsentanter for alle niveauer i partiet samles for at diskutere de overordnede politiske linjer. Der er forskel på, hvor ofte disse møder holdes, typisk en gang om året. Landsmødet vælger en hovedbestyrelse og eventuelt et forretningsudvalg, som tager sig af beslutningerne mellem landsmøderne.

Fastlæggelse af partiets holdninger

Partiets øverste myndighed eller hovedbestyrelsen kan vedtage udtalelser, hvori partiet forholder sig til en given sag eller udvikling. Udtalelsen kan være bred eller snævert koncentreret om et bestemt emne.

Partierne har forskellige fremgangsmåder i spørgsmålet om, hvem der bestemmer partiets politik i Folketinget. I nogle partier er det folketingsgruppens medlemmer. I andre er det landsorganisationen og/eller hovedbestyrelsen. I Socialistisk Folkeparti bestemmer hovedbestyrelsen over folketingsgruppen. I Det Konservative Folkeparti er det folketingsgruppen, der alene fastlægger politikken i Tinget.

For at kunne stille op til folketingsvalg skal partierne enten sidde i Folketinget i forvejen eller have samlet et antal underskrifter, der svarer til 1/175 af de gyldige stemmer, der blev afgivet ved seneste valg. I 2007 var det 19.185 stemmer.

I Socialdemokratiet kaldes den øverste myndighed for 'kongressen'. I Det Konservative Folkeparti 'landsråd'. Enhedslisten foretrækker navnet 'årsmøde'. De øvrige partier kalder deres øverste myndighed for et landsmøde.

Valgsystemet

Princippet bag det danske valgsystem er forholdstalsvalgmanden. Den betyder, at et parti får repræsentanter i Folketinget i forhold til, hvor mange stemmer partiet får i hele landet, og ikke kun i forhold til, hvor mange stemmer partiets kandidat får i den kreds, hvor han eller hun opstiller.

Landet er inddelt i 10 storkredse, der vælger 135 af mandaterne i Folketinget. De 40 tillægsmandater fordeles ud fra, hvor mange stemmer partierne har fået på landsplan. De er bl.a. med til at sikre, at partiets stemmer fordeles så retfærdigt som muligt. For at få del i tillægsmandaterne skal partierne bl.a. klare en spærregel på to procent, det vil sige, at partiets synspunkter skal deles af mindst to procent af vælgerne. Det svarer til fire mandater i Folketinget.

Udvælgelse af kandidater

De fleste kandidater ved folketingsvalgene stiller op som repræsentanter for et parti. Af de 984 kandidater, der stillede op ved valget i 2001, var kun 5 opstillet uden for partierne. Mens kandidater opstillet for et parti kun skal godkendes af samme parti for at stille op, så er der flere krav til dem, der stiller op uden for partierne. For det første skal kandidaterne anbefales af mindst 150 vælgere i opstillingskredsen. For det andet skal de vinde mindst ét af de 135 kredsmandater for at komme i Folketinget. Det sker uhyre sjældent.

Partierne kan vælge at opstille deres kandidater enten kredsvis eller sideordnet. I den kredsvis opstilling får kandidaten alle de stemmer, der er afgivet på partiet i kredsen plus de personlige stemmer, han får i alle storkredsens opstillingskredse. Den kredsvis opstilling kan suppleres med opstilling på partiliste, hvor der er prioriteret mellem kandidaterne på forhånd. Udvælgelsen af kandidater foregår ofte ved en urafstemning i partiet. Kun en kraftig reaktion fra vælgerne kan ændre rækkefølgen på partilisten.

I den sideordnede opstilling er der ikke prioriteret mellem kandidaterne på forhånd. Forskellen fra den kredsvis opstilling er, at partistemmerne ikke går til kredsens kandidat, men fordeles på alle kandidaterne i forhold til deres personlige stemmer. Et flertal af partierne bruger denne opstillingsmetode. Socialistisk Folkeparti har derimod ofte anmeldt partiliste.

Medlemstal og valgdeltagelse

I dag er kun meget få medlem af det parti, som de sætter kryds ved på valgdagen. Det er især i de 'unge' partier, at organisationsprocenten er lav. Enhedslisten havde i 2000 en organisationsprocent¹⁾ på 0,05. For SF var tallet 0,16. De 'gamle' partier klarer sig bedre. Det tilsvarende tal for f.eks. Venstre var ca. 2,5 procent.

Sammenlignet med andre lande er valgdeltagelsen ved folketingsvalg i Danmark høj. 80-90 procent af vælgerne stemmer. Ved de kommunale valg er stemmeprocenten ca. 70.

¹⁾ Organisationsprocenten er udregnet som den procentdel af alle stemmeberettigede, der er medlem af partiet (kilde: Lars Bille, Københavns Universitet). Ved folkeafstemningen den 28. september 2000 om forslag til lov om Danmarks deltagelse i den fælles valuta var 3.999.325 stemmeberettigede.

De politiske partier nævnes ikke i grundloven. Men med valgloven af 1915 indgår de officielt i folketingsvalget.

Siden 1930'erne er det kun Jacob Haugaard, der har formået at komme i Folketinget som løsgænger. Ved valget i 1994 fik han 23.253 personlige stemmer.

De fleste partier overlader det til lokalafdelingen eller vælgerforeningen i kredsen at opstille partiets folketingskandidater.

YDERLIGERE OPLYSNINGER OM PARTIERNE OG DERES HOLDNINGER

Venstre, Danmarks Liberale Parti

Søllerødvej 30
2840 Holte
Telefon: 45 80 22 33
Fax: 45 80 38 30
E-mail: venstre@venstre.dk
www.venstre.dk

Socialdemokratiet

Danasvej 7
1910 Frederiksberg V
Telefon: 72 30 08 00
Fax: 72 30 08 50
E-mail:
partikontoret@partikontoret.dk
www.socialdemokraterne.dk

Dansk Folkeparti

Christiansborg
1240 København K
Telefon: 33 37 51 99
Fax: 33 37 51 91
E-mail: df@ft.dk
www.danskfolkeparti.dk

Socialistisk Folkeparti

Christiansborg
1240 København K
Telefon: 33 37 44 44
Fax: 33 32 72 48
E-mail: sf@sf.dk
www.sf.dk

Det Konservative Folkeparti

Den Konservative Informations-
og Pressetjeneste
Christiansborg
1240 København K
Telefon: 33 37 43 88
Fax: 33 93 14 31
E-mail: info@konservative.dk
www.konservative.dk

Radikale Venstre

Christiansborg
1240 København K
Telefon: 33 37 47 47
Fax: 33 13 72 51
E-mail: radikale@radikale.dk
www.radikale.dk

Liberal Alliance

Christiansborg
1240 København K
E-mail: liberalalliance@liberalalliance.dk
www.liberalalliance.dk

Enhedslisten - De Rød-Grønne

Studivestergade 24, 1. sal
1455 København K
Telefon: 33 93 33 24
Fax: 33 32 03 72
E-mail: landskontoret@enhedslisten.dk
www.enhedslisten.dk

Kristendemokraterne

Skindergade 24, 1. th.
1159 København K
Telefon: 33 27 78 10
E-mail: kd@kd.dk
www.kristendemokraterne.dk

Tjóðveldi

Kongagøta 11
Postboks 143
FO-110 Tórshavn
Føroya
Telefon: (+298) 31 22 00
Fax: (+298) 31 22 62
E-mail: loysing@post.olivant.fo
www.tjodveldi.fo

Sambandflokkurin

Árregur 2
FO-110 Tórshavn
Telefon: (+298) 31 88 70
Fax: (+298) 31 24 96
E-mail: samband@post.olivant.fo
www.samband.fo

Inuit Ataqatigiit

Postboks 321
3900 Nuuk, Grønland
Telefon: (+299) 32 37 02
Fax: (+299) 32 32 32
E-mail: hkr@ia.gh.gl
www.ia.gl

Siumut

Aqqusinersuaq 1
Postboks 357
3900 Nuuk, Grønland
Telefon: (+299) 32 20 77
Fax: (+299) 32 23 19
E-mail: siumut@greenet.gl
www.siumut.gl